

**Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

**Серія: Філологія
(мовознавство)**

Випуск 21

Вінниця - 2015

УДК 80/82 (062.522)
ББК Я54 + 80/83я54
В 48

В 48 Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство): збірник наукових праць / [гол. ред. Н.Л. Іваницька]. – Вінниця: ТОВ «фірма «Планер», 2015. – Вип. 21. – 412 с.
ISBN 978-966-2337-89-1

Затверджено як фахове видання постановою Президії ВАК України
«Про внесення періодичних друкованих наукових фахових видань до нового переліку
наукових фахових видань України» (10.03.2010 № 1-05/2).

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КБ № 8416 від 06.02.2004.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Іваницька Н.Л., доктор філологічних наук, професор (Вінниця) (головний редактор);

Павликівська Н.М., доктор філологічних наук, професор (Вінниця);

Завальнюк І.Я., доктор філологічних наук, професор (Вінниця);

Руснак І.Є., доктор філологічних наук, професор (Вінниця);

Слободинська Т.С., доктор філологічних наук, професор (Вінниця);

Іваницька Н.Б., доктор філологічних наук, професор (Вінниця);

Куцевол О.М., доктор педагогічних наук, професор (Вінниця);

Ямчинська Т.І., кандидат філологічних наук, доцент (Вінниця);

Німчук В.В., член-кореспондент НАН України, доктор філологічних наук, професор (Київ);

Городенська К.Г., доктор філологічних наук, професор (Київ).

Рецензенти: **Терехова С.І.**, доктор філологічних наук, професор (Київ);
Мізін К.І., доктор філологічних наук, професор (Кременчук).

Друкується за ухвалою вченої ради Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 14 від 27 травня 2015 р.).

Статті подано в авторській редакції.

При використанні матеріалів збірника покликання на «Наукові записки» є обов'язковим.

Адреса редакції:

Інститут філології й журналістики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, м. Вінниця, 21100; тел. (0432) 275-589.

УДК 80/82 (062.522)
ББК Я54 + 80/83я54

ISBN 978-966-2337-89-1

© Автори статей, 2015

ЗМІСТ

I. ФУНКЦІОНАЛЬНА СЕМАНТИКА ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ.

ТЕОРІЯ НОМІНАЦІЇ	3
Глуховська Марина. Змістові нарощення власних імен у мовній картині світу українців.....	3
Григор'єва Тетяна. Класифікаційні особливості фразеологізмів із компонентом-найменуванням «їжа» в сучасній англійській мові.....	7
Дворянкін Віктор, Онищенко Юлія. Номінація атмосферних опадів у говірці села Більманка Куйбишевського району Запорізької області.....	12
Іваницька Ніна. Про «ключові слова» до статей у збірниках наукових праць із мовознавства.....	18
Конопляник Леся. Етапи укладання термінологічних словників.....	24
Левченко Ірина. Оказіональна лексика у мовознавчих студіях.....	29
Мельник Оксана. Структурування ергонімів за мотивованістю семи.....	33
Павлюк Віта. Статистично-мотиваційні характеристики прізвищ Вінницької області..	39
Старченко Олена. Поняттєво-термінологічна модель термінології виборчого процесу й виборчих процедур англійської мови.....	46
Стефанова Наталія. Сучасні англомовні педагогічні терміни на позначення діагностування якості знань.....	51
Стишов Олександр. Особливості словотворення суфіксальних розмовних неолексем на позначення осіб у сучасній українській мові.....	56
Товстенко Вікторія. Жаргонізми як одне із джерел поповнення просторічної лексики...	60
Токарь Євгенія. Радіообмін цивільної авіації: лінгвістичні особливості та характерні риси.....	64
Царьова Людмила. Функціонування метеорологічних аббревіатур у контексті авіаційної англійської мови.....	69
II. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КАТЕГОРІЙНОЇ ГРАМАТИКИ	73
Барчук Володимир. Граматичні рівні репрезентації категорії темпоральності.....	73
Боровська Олена. Партицип у сучасній німецькій мові: структурні і функціональні типи.....	78
Вінтонів Михайло. Складнопідрядні речення власне-прислівного типу в аспекті теорії актуального членування.....	85
Завгородня Анна. Префіксація та напівпрефіксація дієслів сучасної німецької мови.....	90
Лебедь Юлія. Функціонування обов'язкових придієслівних компонентів у реченнях безособової структури.....	94
Мала Юлія. Синтаксичні засоби вираження експресивності в текстах ЗМІ.....	98
Сушкевич Ольга. Деякі аспекти лінгвістичного застосування логіко-поняттєвого підходу до трактування модальності.....	103
Тимченко Світлана. Еліптичні конструкції у фразеології радіообміну цивільної авіації англійською мовою.....	107

Олександр Стишов
(Київ)

УДК 81'322.6:82-92

ОСОБЛИВОСТІ СЛОВОТВОРЕННЯ СУФІКСАЛЬНИХ РОЗМОВНИХ НЕОЛЕКСЕМ НА ПОЗНАЧЕННЯ ОСІБ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

У статті висвітлено головні особливості деривації суфіксальним способом нових розмовних одиниць на позначення осіб в українській мові кінця ХХ – початку ХХІ століть. Уведено до наукового обігу певну кількість нового фактичного матеріалу, дібраного переважно з живого розмовного мовлення, а також почасти з публіцистичного і художнього стилів. Виявлено і детально розглянуто продуктивні суфікси і словотвірні типи, що сприяли виникненню розмовних одиниць на позначення осіб жіночої і чоловічої статі, не зафіксованих найбільшими українськими лексиконами літературних слів. Також у статті частково схарактеризовано семантичні й функціонально-стилістичні особливості розмовних новоутворень.

Ключові слова: суфікс, формант, розмовний, словотвірний тип, словотвірне значення, твірна основа.

Постановка проблеми. У всі періоди розвитку української мови розмовна лексика була і залишається одним із найпотужніших джерел збагачення її словникового складу. Засвідчено, що в кінці ХХ – на початку ХХІ століть розмовна лексична підсистема під впливом екстра- й інтралінгвальних чинників розвивається надзвичайно динамічно, істотно змінюється. Особливо активного «орозмовлення» зазнають також публіцистичний і художній стилі.

Проблематика дослідження розмовних слів постійно перебуває в полі зору українських лінгвістів (В.Ващенко, Д.Баранник, М.Жовтобрюх, В.Русанівський, С.Єрмоленко, О.Тараненко, Л.Струганець, С.Бибик, Л.Шевченко, В.Христенко, О.Ожигова, Т.Ткаченко та багато ін.). Однак останнім часом в Україні, на жаль, засвідчено мало ґрунтовних студій, присвячених вивченню словотворення розмовних одиниць. Знаходимо лише окремі роботи із зазначеної проблематики таких авторів, як: А.Нелюба, М.Навальна, Н.Босаківська, Т.Кузнецова, М.Скиба та ін. Тому метою нашої статті стали нові розмовні слова (а також почасти й відомі раніше, але не зафіксовані найбільшими українськими лексиконами літературних слів), утворені суфіксальним способом морфологічного способу. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: ввести до наукового обігу певну кількість нового фактичного матеріалу (розмовних інновацій); простежити тенденції розвитку суфіксальної підсистеми розмовної лексики; виявити продуктивні словотвірні суфікси і словотвірні типи деривації розмовних неологізмів; частково схарактеризувати семантичні й функціонально-стилістичні особливості розмовних новоутворень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зібраний нами фактичний матеріал із живого розмовного мовлення українців, публіцистичного і художнього стилів засвідчує, що в процесах деривації розмовних слів серед усіх відомих способів істотно переважає суфіксальний. Явища словотворення зазначених вище одиниць розглянемо за виявами продуктивності словотвірних типів. Із-поміж нових суфіксальних слів розмовного характеру найбільшу групу становлять іменники, утворення яких було спричинено потребою заповнення певних лакун для номінації осіб, понять, явищ, предметів тощо.

Помічено, що в кінці ХХ – на початку ХХІ століть серед розмовних новотворів найактивніше поповнювався корпус іменників на позначення осіб. Це переконливе свідчення інтенсивної дії та вияву антропоцентризму як в українській мові загалом, так і в розмовному дискурсі зокрема. Передусім засвідчено розширення продуктивності ряду питомих афіксів. Особливо це стосується нових розмовних утворень на позначення різноманітних назв жінок, тобто посилюється суфіксальна фемінізація. З цього приводу слушно зазначає відомий український лінгвіст О.Тараненко: «Ця тематична сфера словотворення є, звичайно, однією з найактуальніших у мовному житті сучасного суспільства. Чинниками для її активізації стали не тільки поява нових або актуалізація вже наявних понять, що потребують мовного вираження, – як наслідок ширшого залучення жінок до сфер «чоловічої» діяльності, а вже й, безперечно,

зростання в українському суспільстві ідей фемінізму, спрямованих, зокрема, й на подолання «мовної дискримінації» жінки» [3, с. 68-69].

Серед аналізованих постпозитивних формантів нині надзвичайно високою продуктивністю відзначається **-к(а)**: *рухівка, лідерка новелістка, нобелістка, блогерка, словникарка* та багато ін. Найпоширеніший словотвірний тип формують деривати із названим суфіксом, похідні від іменникових основ чоловічого роду (як питомих, так і запозичених), на позначення осіб жіночої статі за родом занять – професією і характером діяльності: *водійка, диск-жокейка, дизайнера, режисерка, експертка* та ін. Пор. у контексті: **Водійку** затримали даїшники за перевищення швидкості (з розм. мовлення); *Якісний канал суспільного мовлення з часом матиме більший вплив, ніж російська пропаганда*, – прогнозує **експертка**. www.telekritika.ua. Особливо це помітно у галузі спорту, зокрема в тих видах, які раніше були суто чоловічими, пор.: *футболіст – футболіст-ка, хокеїст – хокеїст-ка, воротар – воротар-ка, боксер – боксер-ка, дзюдоїст – дзюдоїст-ка* та ін. Наприклад: *На 82-й хвилині налаштовані на атаку канадки після виконання вільного удару скоротили розрив до 1:2, подбавши про те, щоб **воротарка** національної збірної Німеччини Надін Антерер вперше за загалом 670 ігрових хвилин пропустила свій перший контргол*. kiew.diplo.de; *Говорять, що одна українська **боксерка** продає чемпіонський пояс, щоб підтримати бійців АТО* (з розм. мовлення); Цікаво, що деякі утворення виникли на базі іншомовних нововходжень останніх двох десятиліть, пор.: *дилер – дилер-ка, спонсор – спонсор-ка, візажист – візажист-ка, інвестор – інвестор-ка, грумер – грумер-ка*, напр.: *Квартиру, через яку тепер проходять головні трубопроводи гарячої води, **інвесторка** приймати відмовляється*. tsn.ua. Характерно, що певна частина аналізованих слів уже втратила або поступово втрачає наліт розмовності і набуває нейтрального статусу, тобто стає нормативними та кодифікованими. Так, новий Словник української мови в 20-ти томах (уже вийшло 5 томів) зафіксував деякі з названих одиниць без стилістичної позначки **розм.** Зокрема це слова *боксерка* [1, с. 586], *візажистка* [2, с. 68], *воротарка* [2, с. 291]. Наступний словотвірний тип – це деривати із формантом **-к(а)**, які мають словотвірне значення «назви жінок-прибічників чого- або кого-небудь; за належністю до певної політичної або громадської організації, об'єднання, блоку, руху, акції», утворені від іменникових основ: *свободівка, б'ютівка/БЮТівка, регіоналка, ударівка, союзнянка, євромайданівка* (жінки-члени політичних партій «Свобода», Блок Юлії Тимошенко, Партія регіонів України, «УДАР», всеукраїнського громадського об'єднання «Союз українок», протестної акції «Євромайдан») та ін. Нині аналізовані розмовні новотвори функціонують у мові надзвичайно активно, виступають ключовими словами доби: *Скандальна «свободівка»: Я би скасувала всі свята “Совєцького Союзу”* (заголовок статті) (газ. «Українська правда», 07.03.2012); *Сьогодні в Івано-Франківськ приїхала українська співачка, активна євромайданівка Руслана Лижичко*. firtka.if.ua. Проте значна кількість таких одиниць із часом перейде до розряду історизмів, оскільки зійдуть із політичної арени певні політичні або громадської організації, об'єднання, блоки, рухи та їх лідери. Переконливими ілюстраціями сказаному вище слугують лексичні одиниці: *нашоукраїнка, нунсівка/НУНСівка, вітренківка* та ін. Ще один словотвірний тип формують розмовні утворення на позначення жінок за соціальним статусом: *бізнесменка, фермерка, мажорка* та ін., пор.: **Фермерка**: «Тимошенко мені — не конкурент» (заголовок статті) (газ. «Українська правда», 23.09.2009); *У нашій школі **мажорка** побила на уроці вчительку* (з розм. мовлення). Засвідчено також словотвірний тип фемінітивів за посадою: *президентка, прем'єрка, міністерка*. Напр.: «Парад гордості 2013» у Белграді відкриватиме шведська **міністерка**. <https://www.tumblr.com>

Фактичний матеріал дає підстави твердити про словотвірну активізацію непродуктивного в радянський період розвитку української мови питомого фемінного суфікса **-ин(я)**. Поєднуючись із іменниковими твірними основами чоловічого роду, цей формант утворює словотвірний тип субстантивів на позначення жінок за професією і характером діяльності: *педагогиня, соціологиня, саснтологиня, екологиня, політологиня*. Порівняймо у контексті: *Цю **екологиню** знає все наше містечко* (з розм. мовлення). Названі деривати виникли здебільшого за аналогією до ще давньоруських одиниць, які нині актуалізовано в нашій мові, – *берегиня, грекиня*. Засвідчено приклади, коли в процесі активного вживання, інтенсивного «розкручування» (особливо у дискурсі ЗМІ та почасти в художньому) окремі з таких одиниць

поступово втратили відтінок колоковіальності й стали нейтральними словами (*плавчиня, борчиня, членкиня*), проникаючи у всі функціональні різновиди сучасної української мови. Цікаво, що утворені за допомогою названого вище суфікса окремі лексичні одиниці поступово витісняють російські входження радянської доби (пор.: *продавчиня* (зам. *продавиця*), *плавчиня* (зам. *плавчиха*). Аналізовані одиниці – переконливе підтвердження вияву тенденції до автохтонізації, або націоналізації, – прагнення до повернення національної специфіки й самобутності українській мові.

У досліджувану добу поповненню корпусу нових розмовних агентивів-фемінативів сприяв продуктивний суфікс **-иц(я)**, який формує словотвірний тип відприкметникових іменників на позначення осіб за їх заняттям, діяльністю: *комп'ютерниця, науковиця, даїшниця, піарниця, галерейниця* та ін., пор.: *Зібрання тепло зустріло відому науковцю* (з розм. мовлення).

Словотвірний тип із формантом **-ес(а)** поступово із колись малопродуктивного стає нині продуктивним у розмовному і публіцистичному дискурсах: *політикеса, критикеса, метреса, міністреса, шефеса, професореса чемпіонеса* та ін. Контексти підтверджують сказане вище: *Виступ політикеси всім дуже сподобався* (з розм. мовлення); *Мабуть, немає більш безглуздішого заняття, як визначати, хто з нас поет, прозаїк, есеїст, публіцист, критик і критикеса. ukrslowo.net; Якимось чудом для лабораторії з'являються гроші з фонду Сороса. Нарада. Шефеса розподіляє фінанси. Я навіть можу не гадати. Робота – нам, гроші – приблизженим до тіла. silanaroda.com> forum...*

Назви жінок за їхнім статусом із суфіксом **-их(а)** на сучасному етапі розвитку української мови належать до малопродуктивного словотвірного типу: *бомжиха штундиха, вождиха* та ін. Пор.: *Ця штундиха весь час дістає мене своїми розмовами про релігію* (з розм. мовлення).

Варто також розглянути особливості розмовного словотворення осіб чоловічої статі. Зібраний матеріал засвідчує, що найбільш продуктивним у кінці ХХ – на початку ХХІ століть є суфікс **-ик**. Перший словотвірний тип, який є продуктивним у сучасній українській мові, утворюють відприкметникові іменники на позначення осіб за основним заняттям і професією: *ламінатник, ІТшник/айтішник, сухопутник* «військовик сухопутних військ», *ваучерник* «скупник ваучерів або торговець ними» та ін. Пор.: *Ламінатник упорався з роботою швидко* (з розм. мовлення); – *З тобою вже розраховувався ваучерник?* (з розм. мовлення). Другий словотвірний тип об'єднує відприкметникові субстантиви за характером діяльності особи чоловічої статі: *АТОшник/атошник* «учасник антитерористичної операції», *однофракційник, опозиційник, галерейник* «підприємець, який займається експонуванням і продажем творів мистецтва в арт-галереї» та ін. Напр. у контекстах: ... *у лікарню привозять кремезного чоловіка, під 50 років. АТОшник... Кремезний чоловік п'ять днів не їсть, не говорить ні з ким, до нього ніхто не приходить, бо він з іншого регіону. Чоловік періодично десь випиває, поведінка вказує на те, що йому потрібна допомога психіатрів* (газ. «День», 28.04, 2015). *Вона [Катерина Косьяненко] була в Парижі. Не просто в Парижі — на Осінньому салоні, найпрестижнішій щорічній художній події світової столиці мистецтв... Її «Покрова» здобула тоді першу премію з живопису, а паризькі художники і галерейники навперей умовляли молоду художницю з України залишитися там, у найкращому для творчої особистості місті* (газ. «Дзеркало тижня», 20.01, 2006).

Окремий словотвірний тип формують віддієслівні іменники із продуктивним суфіксом **-ник**, які номінують осіб чоловічої статі за характером або видом діяльності: *ухил-ятися* – *ухильник* «той, хто ухиляється від чого-небудь (від служби в армії, сплати податків та ін.)», *викрада-ти* – *викрад-ник*, *вторг-атися* – *вторг-ник*, *відкріплятися* – *відкріп-ник* та ін. Пор.: *Нині хитромудрих «ухильників» український народ не любить* (з розм. мовлення); *Місіс Селіді доводить, що умови викрадників вона передає батькові на словах, виконуючи, таким чином, роль «живого листа»* (А. Кокотюха).

Досить високою продуктивністю нині (як і в нормативному українському словотворенні) характеризуються маскуліні розмовні відіменникові субстантиви з питомим формантом **-ець**, що вказують на належність особи до певного навчального закладу, спортивної команди, політичної організації, підприємства, компанії тощо: *драгопедивець* «викладач або студент Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова», *грінченківець* «викладач або

студент Київського університету імені Бориса Грінченка», *могилянець*, *баскетівець* «гравець баскетбольного клубу "Денді-Баскет" (Київ), *самооборонець* «член або прихильник партії «Народна самооборона», *росинківець* «працівники компанії "Росинка» та ін., пор.: *Маючи таку інформацію, буду знуцатися з драгопедівців* (з розм. мовлення); *Долучитися до Спудейського братства НаУКМА може кожен могилянець: від студента до Президента.* www.ukma.edu.ua/index.

Загальноновизнано, що позитивного чи негативного забарвлення словам мають здатність надавати спеціальні суфікси. Серед формантів, які містять істотний «доважок» розмовності, в останні роки набуває все більшої продуктивності суфікс *-юг(а)*, пов'язаний із емоційними відтінками зневажливості, презирства у назвах осіб чоловічої статі, тобто характеризується різко виявленою пейоративно-оцінною маркованістю. Він поєднуються здебільшого з негативно оцінними іменниковими основами, формуючи словотвірний тип на позначення осіб за їх рисами характеру, особливостями діяльності та поведінки, певними морально-етичними якостями: *шахраюга, аферюга, садюга, бухарюга, гультаюга, ідіотюга* та ін. Засвідчено також і найновіше утворення, пов'язане із подіями на сході України, – *сепаратюга*. У названих словах емоційна оцінка тісно пов'язана з почуттями, оскільки виражає авторське ставлення до предмета висловлювання, виконуючи і прагматичну функцію, пор.: *А шофер Горвіц – клятий бухарюга – непомітно витирає слизьку долоню об штани (бачили б ви ті штани!) і цитує раптом п'яту главу «Вінні Пуха» (В. Єшкілев); Ми тоді знали, що він [учитель фізкультури] - п'яничка і неперебірливий гультаюга* (журн. «Березіль», 2000, №7-8, с.37-38); ... *хлопці просять українських солдат "місити сепаратюг, щоб ті тікали в свою Расею".* firtka.if.ua. Цікаво, що окремі деривати утворено за допомогою названого афікса від нейтральних іменникових основ для позначення назв чоловіків за професією (*шофер – шофер-юга, журнал-іст – журнал-юга*), але емоційні відтінки зневажливості та презирства в них відчутні, напр.: *Цей шоферюга Мельника, який зараз є Міністром МВС, чистий бандюга, для нього нічого святого не має.* blogs.pravda.com.ua; *Тому, ймовірно, і заслуговують загальну нелюбов "журналиюги", що так відкрито продаються* (газ. «День», 09.09, 1999, с. 4); *Він чесно подивився в обличчя отого продажно-безчесного журналюги...* (П. Загребельний).

Аналіз малопродуктивних і непродуктивних суфіксів, що утворюють назви осіб жіночої і чоловічої статі, проводити не будемо, оскільки вважаємо це недоречним.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, у кінці ХХ – на початку ХХІ століть розмовна лексична підсистема під впливом екстра- й інтралінгвальних чинників істотно розширилася за рахунок активізації деривації назв осіб передусім жіночої, а також чоловічої статі. Ці процеси є надзвичайно динамічними, а тому потребують подальших ґрунтовних досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Словник української мови в двадцяти томах: Том I (А – Б). – К. : Наук. думка, 2010. – 912 с.
2. Словник української мови в двадцяти томах: Том III (ВІДСТАВАННЯ – ГУРАЛЬНЯ). – К. : Кий, 2012. – 1120 с.
3. Тараненко О.О. Актуалізовані моделі в системі словотворення сучасної української мови (кінець ХХ – початок ХХІ ст.): Монографія / О.О. Тараненко. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. – 248 с.

Стишов А.А. Особенности словообразования суффиксальных разговорных неолексем для обозначения лиц в современном украинском языке

В статье освещены главные особенности деривации суффиксальным способом новых разговорных единиц, обозначающих наименования лиц, в украинском языке конца ХХ – начала ХХІ веков. В научный оборот введено некоторое количество нового фактического материала, собранного преимущественно с живой разговорной речи, а также частично с публицистического и художественного стилей. Выявлены и детально рассмотрены продуктивные суффиксы и словообразовательные типы, которые способствовали возникновению разговорных единиц, обозначающих наименования лиц женского и мужского пола, не зафиксированных наибольшими украинскими словарями литературных слов. Также в статье частично охарактеризованы семантические и функционально-стилистические особенности разговорных новообразований.

Ключевые слова: суффикс, формант, разговорный, словообразовательный тип, словообразовательное значение, производящая основа.

Styshov O.A. Peculiarities of Derivation of Suffixal Colloquial Neolexeme for Denoting Persons in Modern Ukrainian.

In this article it is cleared up main peculiarities of derivation with a help of suffixes of new conversational units for denoting persons in Ukrainian in the end of XX-beginning XXI centuries. Introduced into scientific sphere a certain amount of new factual material mainly selected from live colloquial language, and also partly from publicistic and artistic styles. Discovered and detailed studied productive suffix and word formation types that contributed appearance of colloquial units for describing persons of female and male sexes not fixed by the biggest Ukrainian lexicons of literal words. Also it is partly described in the article semantic and function-stylistic peculiarities of colloquial innovations.

Key words: *suffix, formant, colloquial type, word formation meaning, word stem.*

Вікторія Товстенко
(Київ)

УДК 81'276.5..81'232

ЖАРГОНІЗМИ ЯК ОДНЕ ІЗ ДЖЕРЕЛ ПОПОВНЕННЯ ПРОСТОРІЧНОЇ ЛЕКСИКИ

У статті проаналізовано основні аспекти вивчення жаргонної лексики, з'ясовано її місце в структурі словникового складу сучасної української мови. Доведено, що жаргони є джерелом поповнення просторіччя, яке формується насамперед на основі тих елементів загальнонародної мови, які з різних причин не ввійшли до складу її літературної мови або ж вийшли з її складу на пізніших етапах розвитку. Зазначено, що саме завдяки просторіччю лексика жаргону проникає в літературну мову, у мову художньої літератури. Встановлено, що з кінця 80-х р. XX ст. спостерігається значне посилення використання жаргонізмів у таких стилях, як розмовний, художній, публіцистичний, що зумовлено помітним послабленням вимог до дотримання нормативних засад української літературної мови. Подано визначення терміна «жаргон», а також визначено критерії, за якими ці слова мають позначку жарг. у словниках української мови. Особливості використання жаргонізмів висвітлено на матеріалах художньої літератури та публіцистичних текстів.

Ключові слова: *жаргонізми, просторіччя, арго, сленг, інтержаргон, професіоналізм, бізнес-сленг.*

Постановка проблеми. Дослідження будови, особливостей функціонування та розвитку загальнонаціональної української мови мають рівномірно охоплювати всі її структурно-функціональні різновиди – літературну мову, територіальні діалекти, соціальні й професійні жаргони, просторіччя. Просторіччя постійно поповнюється за рахунок жаргонної лексики, яка приходить у сферу загального користування, як правило, у зміненому вигляді й загалом втрачає семантичний зв'язок зі своїм джерелом виникнення і специфічного побутування. У 60-х р. XX ст. в українському мовознавстві розпочалася дискусія навколо проблеми розмовної мови (праці І.Білодіда, А.Бурячка, П.Дудика, М.Пилинського та ін.). Л.А.Коробчинська перша з українських мовознавців виділила з розмовної лексики просторічні слова. Основним критерієм просторічності мовних явищ дослідниця назвала міру стилістичної зниженості. З огляду на це, з одного боку, потрібен всебічний аналіз різних структурних рівнів та стилістичного функціонування розмовної мови, а з другого, – потребує подальшого вивчення питання її адекватної стилістичної та лексикографічної інтерпретації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українській стилістиці та лексикології поняття розмовної, зокрема просторічної, лексики трактується по-різному. Частина україністів (І.Кириченко, С.Левченко, А.Бурячок та ін.) традиційно уникають терміна «просторіччя», інші (І.Чередниченко, А.Коваль, А.Лагутіна, О.Пономарів, О.Тараненко, Л.Ставицька та ін.) визнають наявність просторіччя в українській мові та визначають жаргони як одне із джерел його поповнення. Особливості використання жаргонізмів висвітлювалися на матеріалах художньої літератури – у драматургії І.Карпенка-Карого, М.Старицького, М.Кропивницького [6], О.Корнійчука [7], у художній прозі В.Винниченка [8], Григора Тютюнника [1], П.Загребельного [5] та ін.

Мета статті полягає у встановленні основних ознак жаргонізмів та комплексному описі особливостей їх структурних рівнів.

Сидоренко Ірина Анатоліївна, асистент кафедри англійської мови технічного спрямування №1 Національного технічного університету України «КПІ».

Старченко Олена Анатоліївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Артемівськ).

Стефанова Наталія Олександрівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології Інституту іноземної філології Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.

Стишов Олександр Анатолійович, доктор філологічних наук, професор кафедри української мови Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.

Сушкевич Ольга Валентинівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови та методики її викладання Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини.

Сушко Зоряна Степанівна – кандидат філологічних наук, викладач кафедри іноземних мов та професійної комунікації Тернопільського національного економічного університету

Тарануха Тетяна Вікторівна, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри практики германських мов Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка.

Тимченко Світлана Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету.

Ткачівська Марія Романівна, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов і перекладу ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

Товстенко Вікторія Ростиславівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та літератури Київського національного економічного університету ім. В. Гетьмана.

Токарь Євгенія Борисівна, кандидат педагогічних наук, викладач кафедри іноземних мов Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету.

Федух Ірина Сергіївна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри практики іноземної мови та методики викладання Хмельницького національного університету.

Філатова Катерина Олександрівна, асистент кафедри англійської мови та перекладу Маріупольського державного університету.

Ходаковська Наталя Григорівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької філології Київського національного лінгвістичного університету.

Холявко Ірина Вікторівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри культури української мови, стилістики та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Царьова Людмила Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземної філології Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету.

Черниш Оксана Андріївна, аспірантка кафедри англійської філології та перекладу ім. Д. Квеселевича ННІ іноземної філології Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Чорноус Оксана В'ячеславівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри гуманітарних та економічних дисциплін ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету».